

ПАВЛО ЄВГРАФОВИЧ СОСІН – ВИДАТНИЙ МІКОЛОГ ХХ СТОЛІТТЯ

Нещодавно природничий факультет Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка відзначив 100-річчя з дня заснування, а кафедра ботаніки, екології та методики навчання біології (колишня кафедра ботаніки) – своє 80-річчя. У їхньому створенні та становленні відіграли важливу роль десятки вчених різних напрямків: ботаніків, зоологів, агрохіміків, хіміків та інших. Серед когорти відомих вчених сяє і зірка видатного вченого – Павла Євграфовича Сосіна, ботаніка, міколога, завідувача кафедри ботаніки.

Павло Євграфович Сосін народився 28 лютого 1895 року в Санкт-Петербурзі, в родині службовця. Середню спеціальну освіту він отримав в Саратовському сільськогосподарському училищі, вищу – в Одеському сільськогосподарському інституті, набувши спеціальності агронома.

Педагогічно-наукова діяльність Павла Євграфовича розпочалася в 1930 році у Вінницькому педінституті на посаді викладача. У 1937 році вчений захищає кандидатську дисертацію, присвячену дослідженню їстівних та отруйних грибів. Згодом він переїжджає до Полтави, де з 1938 року очолює кафедру ботаніки та викладає ботаніку, фізіологію рослин. Паралельно з цим займається і дослідженням грибів.

Науково-педагогічна діяльність була зупинена Великою Вітчизняною війною, під час якої вчений (з 1941 по 1944 роки) перебуває в евакуації в Сталінградській області Росії.

Після повернення до м. Полтави Павло Євграфович знову очолює кафедру ботаніки в Полтавському державному педагогічному інституті. Разом з деканом А.П. Каришиним, колегами та студентами завідувач кафедри відбудовує зруйнований корпус, багато сил віддає організації лабораторій та кабінетів, налагодженню навчального процесу, підбору кваліфікованих кадрів кафедри. Значну увагу вчений приділяє організації роботи в ботанічному саду – агробіостанції педінституту.

Особливо піклується Павло Євграфович про навчальний процес, студентів. Організовує і сам бере участь у проведенні польової практики. Так, з його ініціативи студенти відвідують низку ботанічних садів Чорноморського узбережжя: в Одесі, Сухумі, Батумі, Криму.

Яким педагогом був Павло Євграфович? Як згадує його учениця, а пізніше колега Ольга Антонівна Стасілюнас, був «мудрим педагогом: високоосвіченим, тактовним у спілкуванні, скромним, користувався заслуженим авторитетом і в колег, і в студентів».

Як науковець – Павло Євграфович Сосін був відомим професіоналом-мікологом і його наукова діяльність заслуговує на детальну увагу.

Як уже було згадано, першу дисертацію, присвячену вивченню їстівних та отруйних грибів України, вчений захистив ще до війни, працюючи у Вінницькому педінституті. Після цього він дещо змінив об'єкт досліджень, обравши серед грибів гастероміцети. Адже світ грибів та грибоподібних організмів надзвичайно різноманітний: це і шапинкові гриби, і цвілеві, іржасті, борошністороссяні, трутовики, але об'єктом обрані – гастероміцети. Тому паралельно з педагогічною та організаційною діяльністю, вчений активно займається вивченням цієї групи базидіомікозових грибів.

У 1953 р. П. Є. Сосін захистив у Ботанічному інституті імені В.Л. Комарова АН СРСР (м. Санкт-Петербург, Росія) докторську дисертацію «Гастероміцети Української РСР». У наступні роки він продовжував опрацьовувати гастероміцети, зразки яких йому надсилали з різних регіонів колишнього СРСР та України, особливо з Далекого Сходу.

Наукова спадщина Павла Євграфовича Сосіна є неоцінимою. Учений був одним з найвідоміших дослідників гастероїдних базидіоміцетів у колишньому Радянському Союзі. Його колекція налічує 701 пакет зразків і зберігалася спочатку в Полтавському краєзнавчому музеї, пізніше була передана до мікологічного гербарію KW-M Інституту ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України (м. Київ). Найбільша кількість зразків гастероїдних базиді-

Практичне заняття з біології (1962 р.).

(*Calvatia* Fr., *Bovista* Pers., *Scleroderma* Pers., *Phallus* Junius ex L., *Cyathus* Haller, *Clathrus* P. Micheli ex L. тощо) представлені меншою кількістю видів і різновидностей (до 9).

Серед зібраних гербарних зразків є декілька рідкісних видів гастероміцетів. Це види *Clathrus ruber* Pers., *Myriostoma coliforme* (Pers.) Corda. та *Mutinus caninus* Fr.; які занесені до «Червоної книги України» (2006). Відомими з поодиноких місцезнаходжень є *Battarrea phalloides* Pers., *B. stevenii* (Lib.) Fr., *Gautieria graveolens* Vitt., *G. morchellaeformis* Vitt., *Secotium agaricoides* Hollos та деякі інші види. Вченим описано нові для науки види гастероміцетів, які в мікологічній (бінарній номенклатурі) доповнюються назвою «sosin».

Особливо цінними є наукові праці ученого. Серед них:

1. Сосин П.Е. Определитель гастеромицетов СССР (отв. ред. Л.Н. Васильева и Э.Х. Пармасто. Ленинград: Наука, 1973. 162 с.
2. розділ, присвячений групі порядків *Gasteromycetes* для «Визначника грибів України» (1979).

На жаль, наукові праці з'явилися у світ після смерті вченого. Помер Павло Євграфович Сосін 18 січня 1969 року, похований на Монастирському цвинтарі у м. Полтаві.

Наукова спадщина П.Є. Сосіна є основою для подальшого дослідження грибів-гастероміцетів України та Європи, а Полтавський національний педагогічний університет по праву гордиться тим, що в його науковому спадку сяє зоря відомого міколога – Павла Євграфовича Сосіна.

оміцетів приурочена до Полтавської (73 види і різновидності, 163 пакети) та Київської (38 видів, 85 пакетів) областей, найменша – до Луганської, Закарпатської, Миколаївської та Одеської (по 1 пакету) областей.

Колекція є доволі багатою і в систематичному відношенні: найбільша кількість видів і різновидів (30/5) характерна для роду *Lycoperdon* Pers. (188 пакетів), друге місце посідає рід *Geaster* P. Micheli ex Fr. (22 види, 86 пакетів). Інші роди

С. В. Гапон